

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Imppola, J. J. (2022). 1 markka kuparia 1949, uusi väärennösvariantti löydetty. *Numismaatikko*, 58(4), 150–152.

1 markka kuparia 1949, uusi väärennösvariantti löydetty.

Kuten jo viimevuotisessa artikkelissani vuoden 1949 kuparimarkkojen väärennöksistä totesin, kaikkein vaarallisin itsenäisyyden ajan rahojen ongelma on vuoden 1949 1 markan kuparirahojen väärennökset.

Näiden 1 markan kuparirahojen väärennösten ensimmäinen tunnistustekijä on rahan paino. Aitojen 1 markan kuparirahojen 1943 – 1951 normipaino on 4,00 grammaa \pm 0,02g eli käytännössä 3,98 – 4,02 grammaa. Aitojen kuparimarkkojen 30. joulukuuta 1940 annetun asetuksen mukainen metalliseos sisältää 95 % kuparia (Cu), 4 % tinaa (Sn) ja 1 % sinkkiä (Zn). Kyseistä metalliseosta kutsutaan myöskin rahapronssiksi, ja sitä on käytetty yleisesti ympäri maailmaa pieniarvoisten rahojen valmistuksessa. Maanvaivaksi asti yleiset kiinalaiset kopiot sekä kuparoidut rautamarkat painavat noin 3,5 – 3,6 grammaa, mikä alittaa rahan normipainon selkeästi.

Sain kesällä 2021 haltuuni vuoden 1949 kuparimarkan väärennöksen, joka oli sekä miltei tarkalleen oikean painoinen (3,95 grammaa) että oikeaa materiaalia eli kuparia. Haltuuni sama raha on

selkeästi niin kutsuttu vanha väärennös.

Kuva 1. Havainnekuva 1 markan 1949 kuparirahan aidon ja kopioiden/väärennösten vuosilukujen eroista. Ylinnä aito raha (1), sen alla yleinen kiinalainen kopio (2), toiseksi alinna vanha väärennös (3) ja sen alla uusi väärennysvariantti (4) sekä alinna vertailun vuoksi 1 markka kuparia 1943.

Kuva: Jorma Imppola, SeAMK.

Havainnekuvan 1 toiseksi alimpana (kohta 3) on kuvattuna juuri tämän tyypin väärennöksen vuosiluvun numerot, joista erityisesti kaksi viimeistä numeroa 4 ja 9 ovat aidon rahan vastaavia pulskempia ja erityisesti viimeisen numeron 9 alakärki on aitoa erittäin paljon pyöreämpi. Lisäksi tässä vanhemmassa väärennöksessä on numeron 4 rungon vaakaviiva leijonan hännän alimman karvan tasoa selkeästi alempana. Vuosiluvun loppuosan numeron 49 aukkoja on työstetty

suuremmiksi muistuttamaan paremmin aidon rahan numeroita.

Kuva 2. 1 markka kuparia 1949, vanha väärennös. Rahan yleinen ilmiasu on jotenkin epätarkka, kaikki pienet yksityiskohdat (kuten arvo puolen havuneulaset tai tunnuspuolen leijonan vasemman kädessä olevat karvat tai ruusukkeet) ovat hieman epätarkkoja. Kuva: Jorma Impola, SeAMK

Kuva 3. 1 markka kuparia 1949, aito raha ylempänä ja vanha väärennös alempana. Huomatkaa väärennöksen yleisen ilmeisyyden epätarkkuuden lisäksi väärennöksen jotenkin outo väri ja kiilto. Kuva: Jorma Imppola, SeAMK

Sain ostettua Oulun Numismaattinen Kerho ry:n 60-vuotisjuhlahuutokaupasta (2.-3.4.2022.) kohdenumerolla 247 olleen kohteen 1 mk 1949 Cu, aikalaisväärennös hintaan 110 €.

Kuva 4. Väärennetty 1 markka 1949 kuparia, ostettu ONK huutokaupasta 2.4. 2022. Kuva: Jorma Imppola, SeAMK.

Väärennöstä analysoitaessa siitä paljastui mitä mielenkiintoisimpia erityispiirteitä. Väärennöksen paino on 4,26 g, kun aidon ja ns. vanhan väärennöksen painot ovat noin 4,0 g. Tämän uuden variantin halkaisija on 21,1 mm kun sen pitäisi olla 21,0 mm, eli väärenne on hieman aitoa leveämpi.

Kuitenkin suurin yllätys seurasi Tero Kontiokarin tekemästä metallianalyysistä: rahan tarkka koostumus on Cu 957 o/oo, Zn 26 o/oo ja Ga 17 o/oo. Tämä väärenne ei siis ole puhdasta kauppakuparia, kuten aiemmin tunnetut vanhat väärenneet ja uudemmat kiinalaiset kopiot.

Vertailkaamme tätä metalliseosta Tero Kontiokarin Olympus Inox-X GoldXpert -laitteella analysoimien vuosien 1950 ja 1951 kuparimarkkojen metalliseoksiin.

Vuosi	Kupari Cu	Sinkki Zn	Rauta Fe
1950	96,27%	3,73%	
1950	95,78%	4,27%	
1950	96,49%	3,44%	0,07%
1951	96,28%	3,63%	0,09%

Väärennösvariantin kuparin määrä on varsin lähellä vuosien 1950 ja 1951 kuparimarkkojen metalliseosten kuparin määrää, eikä sinkinkään määrä poikkea kovinkaan paljoa. Tärkein havainto on kuitenkin siis se, että tämä vanhan väärenneen uusi variantti ei ole puhdasta kuparia, kuten kaikki muut kupariväärenneet ja -kopiot.

Kuva 5. 1 markka kuparia 1949, vanha väärennös ylempänä ja sen uusi variantti alempana. Huomatkaa väärennösten metalliseoksen erilaisuudesta johtuvat väri- ja sävyerot. Kuva: Jorma Impola, SeAMK

Kuva 6. 1 markka kuparia 1949, vuosilukujen vertailua. Aito raha ylinnä, vanha väärennös keskellä ja sen uusi variantti alimpana. Väärennösten vuosiluvun numerot (erityisesti 49) poikkeavat aidosta selkeästi. Huomatkaa väärennösten vuosiluvun jälkiosan numeron 4 asema leijonan häntäkarvoihin

nähdän ja jälkimmäisen numero 9:n pyöreä ja pulsa alenkin pää. Keskimmäisen vanhan väärennöksen numeron 49 aukkoja on työstetty suuremmiksi muistuttamaan paremmin aidon rahan numeroita. Kuva: Jorma Imppola, SeAMK

Kuva 7. 1 markka 1949, kupariväärennösvariantin (vasemmalla) ja aidon rautarahan tyyppiä SNY 438.5 (oikealla) tunnuspuolten vertailua. Kuva: Jorma Imppola, SeAMK

Kuva 8. 1 markka 1949, kupariväärennösvariantin (ylempi) ja aidon rautarahan tyyppiä SNY 438.5 (alempi) vuosilukujen vertailua. Tunnuspuolten vuosiluvut ovat erittäin identtisiä. Kuva: Jorma Imppola, SeAMK

Kuva 9. 1 markka 1949, kupariväärennösvariantin (vasen) ja aidon rautarahan tyyppiä SNY 438.5 (oikea) vaakunaleijonan kruunujen vertailua. Kuva: Jorma Imppola, SeAMK

Kuten kuvasta 9 käy ilmi, on muuten identtisissä vaakunaleijonien yläosissa on kuitenkin pieni ero; kruunun etusakaran sivukiemura väärennöksessä on pieni nysä ja aidossa se on selvästi isompi ja pyöreämpi. Sama ero on myöskin ns. vanhan väärennöksen ja aidon rautarahan tyyppiä SNY 438.5 välillä. Onko tämä väärennöksen paljastava virhe vai meistin kulumisesta aiheutuva ero?

On siis ilmeistä, että tämä uusi variantti ns. vanhasta väärennöksestä on tehty samalla SNY 438.5 tyyppin rautamarkan tunnuspuolen meistillä kuin vanha väärennöskin. Vain numeroiden 4 ja 9 muokkaus on jäänyt tekemättä.

**AIDON
RAHAN
REUNA**

**ARTIKKELIN
VÄÄRENNE-
TYYPIN
REUNAA ERI
KOHDISTA**

**VANHAN
VÄÄRENTEEN
REUNA**

Kuva 10. 1 markka kuparia reunarihlausvertailua. Ylinnä aito vuoden 1950 kuparimarkka, kahtena keskimmäisenä väärennösvariantin reunarihlaus kahdesta eri kohdasta, alinna vanha vuoden 1949 väärennös. Kuva: Jorma Imppola, SeAMK

Väärennösvariantin reunarihlaus poikkeaa aitojen ja vanhojen väärennösten reunarihlausista sekä epätasaisuudellaan että hammasjaollaan. Väärennösvariantin hampaiden väli on hyvin kapea verrattuna aitoon tai vanhaan väärennökseen.

Koska tämän uuden variantin koko ja metalliseos poikkeavat toisistaan, on oletettava, että vanhoja väärennöksiä tehtiin ainakin kahdessa eri erässä. Erittäin mielenkiintoisia kysymys ovatkin, miten väärentäjät päätyivät käyttämään SNY 438.5 tyypin rautamarkan tunnuspuolen meistiä, joka poikkeaa aidon kuparimarkan tunnuspuolen meististä erityisesti vuosiluvun osalta merkittävästi? Olisiko heillä jopa ollut käytössään aito meisti? Toinen kiinnostava kysymys on, miksi tämän artikkelin variantin metalliseos on niinkin lähellä aitoa, mutta itse rahat ovat hieman liian leveitä ja ylipainoisia? Kolmas kysymys on, miksi tämän uuden väärennösvariantin reunarihlaus poikkeaa niinkin paljon vanhan väärenteen reunarihlausesta?

Oma teoriani onkin, että tämä uusi variantti on itse asiassa vanhin väärennöstyyppe. Sen heikkoudet, eli hieman väärä koko ja paino, aidosta liian paljon poikkeavat vuosiluvun numerot 4 ja 9 sekä vääränlainen reunarihlaus, korjattiin ainakin osittain myöhemmässä tuotannossa. Ainoa ratkaisematon mysteeri on metalliseoksen vaihtuminen. Ilmeisesti tällä ei ollut käytännössä

vaikutusta, koska väärennösten liikellelaskun aikaan 1970-luvulla metallianalyysien teettäminen ei ollut ollenkaan helppoa, joten tämä ”vika” oli ostajan miltei mahdotonta todeta. Väärä koko ja paino sekä reunarihlaus sen sijaan oli helppoa todeta, joten ne viat korjattiinkin seuraavissa tuotantoerissä.